

Popularnonaukowe streszczenie projektu

Projekt stawia sobie za cel rozpoznanie charakterystycznych dla powojennej kultury polskiej formuł emocji związanych ze zmianą struktury społecznej w latach 1944–1981. Interdyscyplinarna perspektywa, wymuszana przez chęć podjęcia zagadnienia emocji, umożliwi nowe spojrzenie na zmiany społeczne w Polsce – zmiany, których skutki odczuwamy do dziś. Analiza bogatego i różnorodnego materiału źródłowego (nieograniczonego do jednego medium, np. literatury; ani jednego rejestru, np. wysokiego rejestru sztuki) pozwoli na wyodrębnienie schematów przeżywania awansu i deklasacji w powojennej Polsce. Przykładowe zagadnienia projektu to lęk i nadzieja związane z końcem wojny i nadejściem nowego systemu politycznego, głoszącego obietnicę masowego awansu klas ludowych; radość stanowiąca podstawową emocję narracji sankcjonowanych przez władzę w okresie stalinizmu i socrealizmu; zazdrość jako emocja napędzająca system współzawodnictwa, mający prowadzić do awansu jednostek wyłonionych z mas ludowych; resentyment warstw zdeklasowanych (inteligencji i arystokracji) jako reakcja na proces awansu mas ludowych itd. Zakres badań wyznaczają daty 1944 – ze względu na Manifest PKWN, zapowiadający m.in. reformę rolną – i 1981, rok końca nadziei na zbiorowy awans społeczny, wybrzmiewających jeszcze w stanowczych żądaniach „Solidarności”.

Awans i deklasacja to zagadnienia badane przede wszystkim z perspektywy nauk historycznych i socjologii. Przyjrzenie się tym zjawiskom przez pryzmat emocji pozwala ukazać je jako pełne sprzeczności, długotrwałe (nieraz niemożliwe do dokonania się) procesy. Badane narzędziami socjologicznymi, awans i deklasacja uwidaczniają się przede wszystkim w ruchu (migracjach i przeprowadzkach bądź przeciwnie, tkwienia w miejscu) i przyroście bądź spadku (kapitału ekonomicznego, społecznego i kulturowego). Jednak pierwotny sposób doznawania procesów awansu i deklasacji – jako dziejących się, raczej niż już dokonanych, a więc możliwych do zmierzenia i wyrażenia w formie materialnych zdobyczy – ujawnia się przede wszystkim w emocjach. Awans i deklasacja doświadczane są – indywidualnie i zbiorowo – w formie entuzjazmu i radości, wzruszenia, lęku, miłości, nadziei, żalu, gniewu, dumy, zazdrości czy litości. Trwale zapisują się jako jeden ze składników nowej tożsamości klasowej, zazwyczaj w formie amalgamatu nierzadko sprzecznych odczuć – dumy z pokonania barier oddzielających jedną warstwę od drugiej, ale i lęku przed byciem zdemaskowanym jako „osoba z awansu”.

Punktem wyjściowym projektu jest więc pytanie o to, w jaki sposób społeczeństwo polskie przeżywa i wyraża doświadczenie radykalnej przemiany struktury społecznej? Celem będzie skupienie się na emocjach jako nadrzędnej kategorii analitycznej oraz próba nakreślenia powiązań pomiędzy charakterystycznymi dla epoki PRL sposobami wyrażania emocji a strukturą klasową.

Rezultatem projektu będzie monografia naukowa poświęcona historii kultury polskiej lat 1944–1981, łącząca narzędzia teoretyczne i metodologię kilku dziedzin nauk humanistycznych oraz artykuł zgłoszony do publikacji w prestiżowym międzynarodowym czasopiśmie akademickim. Z tego powodu badania mają szansę dotrzeć do szerokiego grona badaczy, zajmującego się przemianami struktury społecznej oraz historią kultury PRL, wprowadzając w pole dyskusji o najnowszej historii polski perspektywę antropologii emocji. Skutki powojennych przetasowań społecznych oraz przeżywanych uczuć i wytworzonych standardów emocjonalnych odczuwamy do dziś. Dlatego rozpoznanie emocjonalnego dziedzictwa okresu 1944–1981 może doprowadzić do zrozumienia dzisiejszych emocji, rządzących debatą publiczną i strukturyzujących między- i wewnątrzklasowe relacje społeczne.